

Π. Κ. Ιωακεμίδης

Ο ορίζοντας του 2030 και η διπλωματία χωρίς φοβικά σύνδρομα

Σαν σήμερα, πριν από 92 ακριβώς χρόνια, στις 30 Οκτωβρίου 1930, η Ελλάδα και Τουρκία υπέγραψαν στην Αγκυρα τη Συνθήκη Φιλίας, Ουδετερότητας, Συνδιαιλλαγής και Διατησίας μετά από σχετική πρόταση του Ελευθέριου Βενιζέλου. Με τη Συνθήκη αυτή, που συνήφθη μόλις οκτώ χρόνια μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, εγκαινιάσθηκε η πρώτη περίοδος της ελληνοτουρκικής φιλίας (ακολούθησε το 1933 η υπογραφή του Συμφώνου Εγκάρδιας Συνεννόησης με ιδιαίτερα πρωτοποριακές ρυθμίσεις συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών). Η περίοδος φιλίας διήρκεσε περίπου μέχρι το 1955 όταν λόγω Κυπριακού και των αγριστιτών εις βάρος των Ελλήνων που διεπράχθησαν στη Κωνσταντινούπολη άρχισε η σταδιακή επιδείνωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων για να φθάσουν σήμερα κυριολεκτικά στο χείλος του πολέμου. Όταν τότε οι ηγέτες των δύο χωρών διακήρυξαν ότι «ο πόλεμος ήταν πλέον αδιανόητη κατάσταση» για Ελλάδα και Τουρκία! Και ως εκ τούτου βαδίζουμε σήμερα προς το 2030, την εκατοστή επέτειο της Συμφωνίας Φιλίας, με πολλαπλές προκλήσεις ανοιχτές αλλά για πρώτη φορά με μια μεγάλη υπαρξιακή πρόκληση: αυτή της περιφύλαξης της εθνικής κυριαρχίας και εδαφικής ακεραιότητας της χώρας. Με

άλλα λόγια, θα πρέπει να βαδίσουμε προς το 2030 (και επέκεινα) χωρίς η Ελλάδα να υποστεί κάποιο επώδυνο τραύμα στην κυριαρχία, ακεραιότητά της ή κάποια δυσβάσταχτη, ταπεινωτική, εξέλιξη. Γιατί ο σχετικός κίνδυνος ελλοχεύει έστω και ως συνέπεια ατυχήματος. Και θα ελλοχεύει για όσο χρόνο η Τουρκία συνεχίζει την πολιτική της αμφισβήτησης της κυριαρχίας απέναντι στη χώρα μας, στρατηγική που ως φαίνεται δεν πρόκειται να εγκαταλειφθεί μονομερώς. Και για όσο χρόνο δεν ανοίγει μια σοβαρή διαδικασία διαλόγου ανάμεσα στις δύο χώρες για την ειρηνική επίλυση των προβλημάτων (όσων προβλημάτων μπορούν να επιλυθούν εν πάση περιπτώσει) στη βάση του διεθνούς δικαίου και στη λογική των αμοιβαίων συμβιβαστικών διευθετήσεων που απορρέουν από την (μη νομοικιστική) ανάγνωση του διεθνούς δικαίου. Η μη λύση των προβλημάτων (και η απλή διαχείρισή τους) δεν συνιστά λύση με την (φρούδα) ελπίδα ότι ο χρόνος λειτουργεί υπέρ των τελικά. Η πραγματικότητα δείχνει ότι ούτε η ενίσχυση των διπλωματικών ερεσιμάτων της χώρας ούτε η ενδυνάμωση της αποτρεπτικής ικανότητας έχουν σταματήσει την Τουρκία από το να διευρύνει την agenda της αντιπαράθεσης στο ακραίο όριο και να κλιμακώνει τη ρητορική ένταση. (Τελευταίο σύμπτωμα η νέα

τουρκο-λιβυκή συμφωνία.) Αλλά οι δύο χώρες δεν είναι καταδικασμένες να φθάσουν στη σύρραξη. Και για να μη φθάσουν θα πρέπει να ανοίξει η διπλωματική διαδικασία ειρηνικής επίλυσης των προβλημάτων χωρίς φοβικά σύνδρομα, έχοντας κατά νου πάντα το «δόγμα Θεοδορόπουλου» που λέγει ότι διπλωματικά πάντοτε η Ελλάδα κέρδιζε την Τουρκία, ενώ αντίθετα επιχειρησιακά ουδέποτε την κέρδισε μόνη - αν και οι συνθήκες έχουν αλλάξει τώρα. Επιχειρησιακά είμαστε σε θέση να αντιμετωπίσουμε κάθε πρόκληση. Γιατί έχουμε φθάσει στο χείλος των πολέμου; Η Τουρκία έχοντας περάσει από τον περασμένο Μάιο σε νέα φάση στην αναπαράθεσή με την Ελλάδα, χτίζει σταθερά ένα αφήγημα κλιμάκωσης, μια εκρηκτικά επικίνδυνη «εξίσωση πολέμου» με ευθεία αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας. Γιατί το κάνει όμως αυτό; Η πρώτη εξήγηση είναι το κάνει επειδή η Τουρκία ως αναθεωρητική, επεκτατική δύναμη θέλει να επαναχαράξει τα σύνορα με την Ελλάδα (αναθεώρηση Λωζάνης) και να κυριαρχήσει στην περιοχή. Η δεύτερη ότι λόγω επικείμενων εκλογών εξυπηρετείται να «σηκώσει» την ακραία αυτή εθνικιστική ρητορική (η οποία στοχεύει επίσης προς τις ΗΠΑ). Και η τρίτη ότι παράλληλα με

τα παραπάνω ο πρόεδρος Ερντογάν και η τουρκική πολιτική τάξη έχουν καταληφθεί από το ιδεολόγημα / παραλογοισμό / φαντασίωση ότι η Ελλάδα... απειλεί την Τουρκία, ετοιμάζει τον πόλεμο εναντίον της! Θεμελιώνουν τη θεωρία της απειλής σε επιχειρήματα όπως στην εμπονή (δικαίωμα) της Ελλάδας για επέκταση των χωρικών υδάτων σε 12 ν.μ. (μετατροπή Αιγαίου σε ελληνική λίμνη), αποκλεισμό Τουρκίας από Αν. Μεσόγειο (ζήτημα Καστελλόριζου - ΑΟΖ), εντατική στρατιωτικοποίηση νησιών Αν. Αιγαίου, (δίδθεν) εκπαίδευση τρομοκρατών, συμφωνίες με Γαλλία και κυρίως ΗΠΑ για ισχυρή παρουσία στην Ελλάδα (Αλεξανδρούπολη), θηριώδεις εξοπλισμοί από πλευράς Ελλάδας και μια ισχυρή προσωπική διάσταση. Και ως εκ τούτου: **Πρώτον**, η Τουρκία έχει αναγορεύσει τώρα την Ελλάδα σε χώρα «στρατηγικό της αντίπαλο», κάτι που δεν είχε κάνει ποτέ στη σύγχρονη ιστορία της. Θεωρεί ειδικότερα ότι η Ελλάδα αναπροσοπεύει τον μεγάλο εχθρό της, το

ισχυρό εμπόδιο στην προσπάθειά της να εδραιώσει τον νέο της ρόλο ως περιφερειακής δύναμης μετεξελισσόμενης σε παγκόσμια οντότητα. Καθώς, μεταξύ άλλων, της φράζει τον δρόμο για τη διαμόρφωση νέου προτύπου σχέσεων με τη Δύση (κυρίως ΗΠΑ), ματαιώνει την προσπάθεια να αποκτήσει σύγχρονα όπλα (F-16 π.χ.), κ.λπ. **Δεύτερον**, κατ' επέκταση θεωρεί ότι η Ελλάδα έχει μεταβληθεί σε «όργανο δυνάμεων όπως οι ΗΠΑ, η Γαλλία κ.ά.» και επιχειρεί να την περικυκλώσει με σκοπό να τη διαλύσει (σύνδρομο 1919, Συνθήκης των Σεβρών). Και επιδιέχεται σε θηριώδεις εξοπλισμούς σχεδιάζοντας την κατάλληλη στιγμή να της... επιτεθεί. Να επιχειρήσει πόλεμο εναντίον της με επεκτατικούς σκοπούς (με πρώτη κίνηση την αιφνιδιαστική επέκταση των χωρικών υδάτων)! **Τρίτον**, θεωρεί επιπλέον ότι στη διαδικασία αυτή η εξίσωση ισχύος μεταξύ των δύο κρατών σχεδιάζεται να ανατραπεί υπέρ της Ελλάδας (10-0 υπέρ της Ελλάδας όπως λέχθη πρόσφατα). Και ως

1. Ο ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΥ 2030 ΚΑΙ Η ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΧΩΡΙΣ ΦΟΒΙΚΑ ΣΥΝΔΡΟΜΑ

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 30/10/2022 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 30/10/2022

Σελίδα: 27

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: MURAT CETIN/ANADOLU/PHOTOPEDIA VIA REUTERS

Ο «αδιανόητος πόλεμος» θα πρέπει να ακυρωθεί ως σενάριο. Το πνεύμα του 1930 θα πρέπει να αναβιώσει, όσο ουτοπικό κι αν ακούγεται αυτό με τη σημερινή Τουρκία...

εκ τούτου εμφανίζεται η «παγίδευση του Θουκυδίδη» όπου μια σχετικά νέα δύναμη (Ελλάδα) απειλεί την πρωτοκαθεδρία μιας κυρίαρχης δύναμης (Τουρκία), κατάσταση που σύμφωνα με τον Θουκυδίδη και πολύ πιο πρόσφατα τον Gr. Allison οδηγεί κατά κανόνα σε πόλεμο από την «απειλούμενη» δύναμη - Τουρκία. Οι προσλήψεις αυτές επενδύονται με ωμή γλώσσα, λεξιλόγιο του πολέμου και προβολή του επιχειρήματος ότι η Ελλάδα είναι η χώρα-παραβάτης του διεθνούς δικαίου σε μια προσπάθεια ενοχοποίησής της διεθνώς. Ολο αυτό το τοξικό αφήγημα δεν φαίνεται βέβαια να το συμμαρτίζει η ευρύτερη τουρκική κοινωνία. Αλλά σύμφωνα με τον Ch. Blattman («Why We Fight, The Roots of War and the Paths to Peace», London, Viking/Penguin, 2022) έχουμε την τέλεια εξίσωση πολέμου, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορεί να αποτραπεί η σύρραξη. Στην πορεία όμως ιδιαίτερα προς τις τουρκικές εκλογές ελλοχεύουν ισχυρές παγίδες και κίνδυνοι.

Είναι προφανές ότι αυτή η τόσο επικίνδυνη εξίσωση θα πρέπει να επιλυθεί μέσω της «δύσκολης διπλωματίας του διαλόγου». Και σχετικές τολμηρές πρωτοβουλίες θα πρέπει να προέλθουν και από την Ελλάδα. Το timing και οι συνθήκες είναι δύσκολες. Σχεδόν απαγορευτικές. Αλλά, παρά ταύτα, δεν μπορούμε να βλέπουμε ένα πιθανό και τόσο ζημιόγONO επερχόμενο χωρίς να διερευνώνται όλες οι δυνατές διπλωματικές προσπελάσεις για την ανακοπή του και με αξιοποίηση της ΕΕ. Ο «αδιανόητος πόλεμος» θα πρέπει να ακυρωθεί ως σενάριο. Το πνεύμα του 1930 θα πρέπει να αναβιώσει, όσο ουτοπικό κι αν ακούγεται αυτό με τη σημερινή Τουρκία...

Ο καθηγητής Π. Κ. Ιωακειμίδης είναι πρώην πρεσβευτής-σύμβουλος του ΥΠΕΞ και μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του ΕΛΙΑΜΕΠ. Τελευταίο του βιβλίο: «Επιτεύγματα και Στρατηγικά Λάθη της Εξωτερικής Πολιτικής της Μεταπολίτευσης» (Θεμέλιο).